

Delavnica v Slovenskem domu.
Foto: Tatjana Vokić Vojkovič, Monošter, 4. 6. 2011

Med vodstvom po Kúharjevi spominski hiši.
Foto: Naško Križnar, Gornji Senik, 4. 6. 2011

ŽIVA DEDIŠČINA V PORABJU

SED je z Muzejem Avgusta Pavla in Zvezo Slovencev na Madžarskem 4. junija v Slovenskem domu v Monoštru pripravilo mednarodno delavnico z naslovom Živa dediščina v Porabju: Beleženje, komentiranje in ohranjanje. To je bila že druga delavnica (prva je bila leta 2010 v Špietru v Videmski pokrajini) v okviru programske enote Etnologija obmejnih regij, ki jo izvaja delovna skupina za Slovence zunaj Republike Slovenije. Delavnica je bila namenjena predstavitvi stanja pri varovanju žive kulturne dediščine tako v Sloveniji kot na avstrijskem Koroškem in v slovenskem Porabju.

V uvodnem predavanju je dr. Naško Križnar, do letošnjega leta koordinator varstva žive kulturne dediščine v Sloveniji, predstavil oblikovanje registra v Sloveniji. Konvencija o varovanju nesnovne kulturne dediščine je bila sprejeta 17. oktobra 2003 na 32. konferenci Unesca v Parizu, veljati je začela leta 2005, v Sloveniji smo jo leta 2008 v zakonodajo vključili z Zakonom o varstvu kulturne dediščine, isto leto smo jo tudi ratificirali. Madžarska je omenjeno konvencijo ratificirala leta 2006. Prvi ukrep držav pristopnic je oblikovanje seznama ali registra žive kulturne dediščine. V Sloveniji je v tem registru ena prvina, 17 prvin pa je obravnavala in potrdila Delovna skupina koordinatorja: gl. www.zkds.si. O kulturni dediščini Slovencev v zamejstvu je poudaril, da so že od začetka priprav na register žive kulturne dediščine v Sloveniji želeli upoštevati tudi seznam z opisom kulturne dediščine Slovencev v sosednjih državah. Zato so v delovno skupino vključili tudi »zamejce«, nekatere enote pa so sami evidentirali. Po njegovem se s prvinami, primernimi za vpis v seznam, lociranimi v sosednjih državah, ne srečuje le Slovenija, zato Unesco priporoča, da matična država opozori sosednjo državo na pomembne kulturne elemente etnične skupine v zamejstvu.

Mag. Martina Piko-Rustia, znanstvena vodja SNI Urban Jarnik v Celovcu je predstavila projekt slovenskih ledinskih in hišnih imen na Koroškem. V prvo avstrijsko listo, v katero je bilo sprejetih 18 enot, so bila sprejeta tudi slovenska ledinska in hišna imena na Koroškem (gl. www.nationalagentur.unesco.et). Mar-

tina Piko-Rustia je povedala, da se je zanimanje za zbiranje po vpisu slovenskih ledinskih in hišnih imen v avstrijski register nesnovne dediščine Unesco močno povečalo, tako da se pri vse več slovenskih kulturnih društvih vrstijo različne dejavnosti (priprava zemljevidov, ipd.). Pozitivno medijsko poročanje je neposredno pripomoglo k novemu razumevanju ohranjanja slovenskih imen, ki so na Koroškem izjemno kulturno bogastvo.

Jelka Pšajd, višja kustodinja v Pokrajinskem muzeju Murska Sobota, je predstavila težave, s katerimi se muzej srečuje pri ohranjanju žive dediščine in način njihovega reševanja, zlasti rokodelskih večšin. Največjo težavo v Pomurju, da so nosilci rokodelskih večšin brez naslednikov, rešujejo z različnimi delavnicami, v katerih zainteresirano javnost učijo rokodelskih večšin. Etnologinja v Muzeju Savaria v Szombathelyu, Marija Kozar-Mukič, strokovna vodja monoštrskega Muzeja Avgusta Pavla, je predstavila varovanje žive kulturne dediščine Slovencev na Madžarskem; tam za ohranjanje žive dediščine skrbijo politične in civilne organizacije ter kulturne skupine. Izvedeli smo, da se je Madžarska v primerjavi s Slovenijo pozneje lotila oblikovanja registra žive kulturne dediščine. V državnem registru Madžarske je trenutno sedem enot, v njem je registriranih blizu 500 mojstrov ljudske obrti (gl. www.szellemiorokseg.hu), med njimi tudi – že pokojni – zadnji porabski lončar Karel Dončec. Ima pa Madžarska eno prvino že vpisano v Reprezentativni seznam UNESCA. Marija Kozar-Mukič je za vpis na madžarski Seznam nesnovne dediščine predlagala tri enote: porabsko slovensko narečje, velikočone kresove in pokanje ter pritrkavanje (kot rekonstrukcijo), ki je bilo na Gornjem Seniku živo še v 70. letih 20. stoletja.

Popoldan smo si ogledali prizorišča kulturne dediščine: Muzej Avgusta Pavla v Monoštru, Kúharjevo spominsko hišo na Gornjem Seniku in porabsko domačijo v Andovcih.

Glavna organizatorica mednarodne delavnice, izvedene s finančno podporo MK RS, je bila dr. Katalin Munda Hirnök, vodja Delovne skupine za Slovence zunaj RS pri Slovenskem etnološkem društvu in znanstvena svetnica na INV v Ljubljani.